

МЕТОДИ ПІДВИЩЕННЯ ІНТЕРЕСУ КУРСАНТІВ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ

Позиціонується іноземна мова у вузі як органічний і обов'язковий компонент професійної підготовки майбутніх фахівців. Наголошено, що навчання англійської мови курсантів повинно включати комплекс практичного, загальноосвітнього, розвиваючого, професійного і виховного компонентів. Розглянуто один із найефективніших способів підняття мотивації вивчення англійської мови є створення таких умов, у яких курсанти могли б застосовувати свої знання іноземної мови на практиці, орієнтуючись на конкретні області застосування. Доведено, що викладачеві необхідно враховувати інтереси здобувачів вищої освіти і підбирати засоби і форми для задоволення їхніх мовних потреб у межах майбутньої професійної діяльності.

Ключові слова: навчальна мотивація, професійна спрямованість, навчання, мотив учіння, інноваційні технології, інтерактивність.

Постановка проблеми. Володіння іноземною мовою сьогодні є невід'ємним показником професійної компетентності сучасного фахівця будь-якого профілю. Прагнення до практичного володіння мовами щораз збільшується, оскільки зросла освітня міграція, масштаби професійної мобільності, набув розвитку масовий туризм. Але в період навчання у студентів зазвичай немає мотивації до вивчення мови, а можливі перспективи його використання в майбутній професійній діяльності їм наразі не зрозумілі.

Аналіз умов підвищення мотивації свідчить, що необхідно стимулювати у здобувачів вищої освіти бажання виконувати певне завдання для досягнення конкретної мети. Водночас головною умовою повинен бути розвиток позитивного ставлення до іншомовної підготовки і формування спеціальних професійно-значущих якостей. Рівень мотивації може бути обумовлений наявністю в навчальному процесі і в діяльності студента таких факторів:

- чіткості мети;
- професійного спрямування;
- комунікації;
- ігрової діяльності;
- результативності;

Необхідно враховувати специфіку професійної підготовки здобувачів вищої освіти при наповненні змістом навчального матеріалу,

адекватні особисті інтереси і потреби майбутніх фахівців, адже не всі вони характеризуються позитивною професійною спрямованістю. Частина їх вибрала професію випадково, не маючи про неї повного уявлення і навіть інколи з негативним ставленням до професії. Мотивація їх вибору обумовлена, як правило, суспільною цінністю самої вищої освіти, а не інтересом до конкретної професії [1].

Зазначимо, що студенти немовних вузів насамперед орієнтовані на дисципліни спеціальності. У одних технічний склад розуму, іншим складно даються іноземні мови та інші гуманітарні дисципліни. Тому часто вони ставлять іноземну мову на останнє місце в списку важливих дисциплін, не надаючи їй великого значення. Однак на останніх курсах починають розуміти, що англійська мова стає засобом освоєння досвіду і передових знань, необхідним інструментом професійного розвитку, а академічна мобільність – одним із способів підготуватися до кар'єри. Отже, важливо застосовувати всі можливості, а саме методи і прийоми навчання іноземної мови, які б мотивували на краще засвоєння дисципліни, що вивчається.

Продуктивне викладання та вивчення іноземної мови залежать від таких впливових факторів, як розуміння важливості позитивного ставлення до навчання та типів мотивації, необхідних для успішного вивчення іноземної мови. Мотивація та ставлення до вивчення іноземної мови є важливими ефективними характеристиками, які можуть полегшити процес навчання. Визначною основою для створення мотивації та позитивного ставлення до вивчення іноземної мови є соціально-освітня модель оволодіння іноземною мовою. Вивчення іноземної мови безпосередньо залежить від певних факторів, таких як мотивація та ставлення до навчання, що допомагають студентам досягти більшої продуктивності у навчанні, оскільки вони виявляють бажання вивчати іноземну мову, коли бачать умови її практичного застосування.

Стан дослідження. Результати досліджень свідчать, що неможливо досягти ефективності навчання тільки шляхом удосконалення методики навчального процесу, незважаючи на мотиви навчальної діяльності. Про це ж свідчать, на наш погляд, результати досліджень мотивів людини як джерела її активності (Б. Ананьєв, В. Асеев, Л. Божович, Д. Буланов, С. Супрунов, А. Маслоу, І. Зимняя), Б. Томлінсон, С. Уїтaker [1–8].

Вченими досліджено особливості структури та розвитку мотиваційної сфери особистості студента, встановлено характеристики окремих провідних мотивів учіння: пізнавальної потреби (І. Сон [9]), соціальних і пізнавальних мотивів, мотивів досягнення і уникнення невдач, комунікативного мотиву і мотиву творчої самореалізації

(І. Зимня [7]). Досліджувалась також проблема формування навчальної мотивації (В. Асєєв [3]).

Зважаючи на те, що у дослідженнях багатьох науковців вивчались різні аспекти та параметри навчальної мотивації, гадаємо, що доцільним є аналіз основних підходів до визначення змісту зазначеного поняття, основних чинників становлення та необхідних умов формування навчальної мотивації в осіб студентського віку. Тому **метою** статті є визначення закономірностей становлення навчальної мотивації у студентському віці.

Виклад основних положень. Предмет «Іноземна мова» як одна з навчальних дисциплін Державного освітнього стандарту має значні можливості для формування умов особистісного, професійного, культурного становлення майбутнього правоохоронця. В процесі навчання іноземним мовам створюються умови для формування майбутнього фахівця, що володіє іноземною мовою в побутовій, загальнокультурній і професійній сферах. Англійська мова необхідна сучасним фахівцям, що працюють у сфері юриспруденції та поліції. Тому англійську мову потрібно вивчати, і протягом усього періоду навчання, і на курсах перекваліфікації та професійної підготовки. У відділах внутрішніх справ повинні проводитися заліки на знання англійської мови не рідше, ніж один раз на рік. Крім того, сучасні фахівці повинні володіти навичками перекладу і складання різних юридичних документів, що вимагає від них знання граматики і юридичної термінології англійської мови. Саме поліцейські найчастіше взаємодіють з англомовними громадянами і тому повинні володіти мовою не гірше, ніж бойовими прийомами і зброєю, щоб бути здатними надати допомогу в будь-якій ситуації.

Позитивна професійна спрямованість в комплексі зі застосуванням передових методик і технологій, особистісного та диференційованого підходів до студентів сприяє вирівнюванню їх знань і оволодіння ними необхідними навичками та вміннями. Потреби виникають через емоційно-чуттєві враженнями, які викликаються предметами, діями, вчинками, а їх гальмування з руйнуванням спонукальних і ціннісних компонентів [9, с. 63]. Професійна спрямованість курсанта складається з його ставлення до різних аспектів професійної діяльності, її змісту і умов здійснення (можливість творчості, робота з людьми, відповідність здібностям і характером, заробітна плата).

Внутрішня мотивація визначається комунікативною мотивацією і мотивацією, яку зумовлює сама навчальна діяльність. У результаті проведеного опитування з'ясувалося, що 35,7% курсантів хочуть спілкуватися з однокурсниками на заняттях, брати участь в проектній

діяльності, дебатах на іноземній мові, обговорювати і знаходити рішення, а в майбутньому – з іноземними колегами на професійні теми; 45% – спілкуватися з однокурсниками, використовуючи сучасні інформаційні технології (чат, форум, електронну пошту); 56,3% опитаних здобувачів вищої освіти вивчають англійську мову, щоб читати оригінальні наукові тексти і статті за фахом з Інтернет-джерел, представлених значною мірою англійською мовою.

Щоб навчання було прийнято студентами і забезпечило їм мотивацію, необхідно домагатися їх активної участі у пізнавальній діяльності з освоєння дисципліни. Створення мотивації вимагає, щоб навчання не було абстрактним, відірваним від життя, воно повинно відображати елементи майбутньої професійної діяльності, пояснювати і показувати необхідність і можливість, а також перспективи вивчення як іноземної мови, так і спеціальності. Це особливо важливо, оскільки не всі відрізняються позитивною професійною спрямованістю. Навчальна діяльність повинна наповнюватись професійним змістом, ставленням до професії і до навчання як до засобу досягнення цілей навчання і досягнення майбутніх професійних успіхів [5].

Основне завдання навчання англійської мови курсантів полягає в розвитку умінь і навичок усіх видів мовленнєвої діяльності в прагматичних комунікативних ситуаціях, що виникають при виконанні службових обов'язків. Зміст навчання цих освітніх закладів передбачає насамперед реалізацію моделей ситуативно-обумовленого мовного спілкування в певних комунікативних ситуаціях. Оскільки формування міжкультурної комунікативної компетенції відбувається безпосередньо в ситуаціях спілкування, курсанти сприймають англійську мову як засіб соціалізації, залучення до іншої культури, спілкування і взаєморозуміння з іноземними гостями в потенційних ситуаціях повсякденного та професійного життя. Така професійно-навчальна, практична і комунікативна орієнтованість процесу вивчення англійської мови сприяє підвищенню мотивації до його вивчення.

Формування міжкультурної комунікативної компетенції за допомогою англійської мови має на меті реалізацію не тільки освітніх цілей, а й виховних, спрямованих на підвищення культурологічного потенціалу здобувачів вищої освіти, вдосконалення їх морально-етичних якостей, формування шанобливого і толерантного ставлення до духовних і матеріальних цінностей інших країн і народів, розвиток здатності розуміти погляди представників іншої культури. Англійська мова в цьому контексті є засобом формування полікультурного світогляду особистості курсанта. Досягнення освітніх і виховних цілей сприяє розширенню кругозору курсантів, підвищенню рівня їх загальної культури і освіти, а також культури мислення, спілкування, мови.

Говорячи про навчання англійської мови, необхідно враховувати такі чинники, як індивідуальні та соціальні особливості кожного студента, позиції суб'єкта навчального процесу, бажання, інтереси, соціальні та культурні орієнтації, рівень загального розвитку, мотивацію у вивченні мови та ін.

На заняттях з англійської мови курсанти вивчають теми професійного спрямування: «Професія – правоохоронець», «Обшук», «Отримання інформації», «Стадії розслідування», «Види доказів», «Огляд місця події» та ін. Основними дидактичними матеріалами є професійно спрямовані юридичні тексти і блоки завдань до них, що відображають професійний і соціальний контексти діяльності співробітника поліції. Проте ставлення здобувачів вищої освіти до навчання є головним аспектом, який може покращити їхній прогрес. Ставлення належить до оцінювальної реакції на якийсь об'єкт референта. Вже на перших заняттях перед викладачем постає завдання зрозуміти, що надихає і мотивує студентів дослідити те, що їм важко, коли вони вивчають іноземну мову професійного спрямування.

Крім того, рівень володіння іноземною мовою після закінчення школи дуже відрізняється у курсантів однієї групи. Ті абітурієнти, які здавали ЗНО з англійської мови, готові займатися за рівнем «Intermediate». Для інших студентів, а таких більшість, рівень «Pre-intermediate» коштує великих, найчастіше нездоланих, зусиль. Всі вони займаються в одній групі, умови навчання в нелінгвістичному ВНЗ не дають можливості розподіляти студентів в групи за рівнем володіння мовою. Тому у слабших зменшуються самооцінка та їхні психологічні характеристики, що створює несприятливу атмосферу для навчання.

Завданням викладача, з огляду на всі особливості, є не лише підвищення рівня володіння іноземною мовою студентів та вдосконалення їхньої комунікативної компетенції, а насамперед подолання страху спілкування нерідною мовою та набуття впевненості в своїх можливостях. Вирішення цієї ситуації є акцентування на мотиваційній сфері особистості, яка виступає і як джерело активності, і як система побудників навчальної діяльності, і як особлива сфера, що охоплює потреби, мотиви, цілі, інтереси в їх складній взаємодії.

Застосування англійської мови в інструментальних цілях також посилює мотивацію її вивчення. Результати дослідження свідчать, що курсанти вважають англійську мову мовою майбутнього молодшої генерації, мовою, майстерність якої відкриває широкі перспективи для освіти та глобального спілкування. Проте, якщо вони не потребують цих знань для отримання роботи, у них виявляється негативне став-

лення до її вивчення. Варто зазначити, що прямий міжгруповий контакт з носіями мови сприяє розвитку позитивного ставлення до іноземної культури та високо мотивує вивчати англійську мову. В той час як іноземні мовні ситуації на практичному занятті не мають цієї переваги, оскільки немає цільової мовної спільноти. Тому налагодження співпраці та обмін студентами з вузами країн партнерів України у сфері правоохоронної діяльності є ефективним мотиваційним фактором навчальної діяльності.

Мета кожного практичного заняття повинна бути конкретною, реальною і сприяти отриманню результату курсу навчання. Наприклад, досягти рівня *Intermediate* через 9 місяців за умови, що зараз у вас рівень *Pre-Intermediate*. Якщо ви *Beginner*, то ставити таку мету немає сенсу: вона фактично нереальна. Після того як ви окреслили глобальну мету, настійно радимо визначитися з дрібними проблемами, які будуть допомагати вам в досягненні цієї мети. Наприклад, завдання на кожен день: вчити 10 нових слів, дивитися один відеоролик, читати п'ять сторінок книги англійською. Бажано детально розписати свої завдання, тобто скласти простий план навчання і неухильно дотримуватись його. Не забувайте про терміни досягнення мети. Якщо ви не визначите, за який час хочете досягти рівня *Intermediate*, то ризикуєте розтягнути процес вивчення англійської на тривалий період.

Нині пріоритет віддається комунікативності, інтерактивності, автентичності спілкування, вивчення мови в культурному контексті, автономності та гуманізації навчання. Ці принципи уможливають розвиток міжкультурної компетенції як компонента комунікативної здатності. Нові погляди на результат навчання сприяли появі нових технологій і відмови від застарілих. Сьогодні нові методики з використанням інтернет-ресурсів протиставляються традиційному навчанню іноземним мовам. Поняття «традиційний» асоціюється насамперед із заучування правил і виконанням мовних вправ, інакше кажучи «розмовами про мову замість спілкування на мові». Багато викладачів переконані, що хороший лексичний запас і належне знання, а також правильне вживання граматичних структур іноземної мови є основою процесу навчання. Однак таке переконання не можна вважати абсолютно правильним, оскільки необхідність наявності мотивації та емоційної складової, яка є у будь-якій комунікації, часто не прописується в методичному матеріалі. Для того, щоб навчити спілкуванню іноземною мовою, потрібно створити реальні, справжні життєві ситуації, які стимулюють вивчення матеріалу і виробляють адекватну поведінку. Цю помилку намагаються виправити інноваційні технології. Як відомо, те, чого навчається людина, вона прагне через певний час викорис-

товувати в майбутній діяльності. Також стверджується, що використання знань, навичок і умінь ґрунтується на перенесенні, яке залежить від адекватності умов навчання тим умовам, в яких ці знання, навички та вміння передбачається використовувати. Отже, готувати курсанта до участі в процесі іншомовного спілкування потрібно в умовах такого спілкування, створеного в аудиторії. Це і визначає сутність комунікативного навчання, яке полягає в тому, що процес навчання є моделлю процесу спілкування.

Використання Інтернету та інших інноваційних технологій в комунікативному підході якнайкраще мотивовано: його мета полягає в тому, щоб зацікавити студентів у вивченні іноземної мови за допомогою накопичення і розширення їх знань і досвіду. Вони повинні бути готові використовувати мову для реальної комунікації поза заняттями, наприклад, під час відвідин країни мови, що вивчається, при несенні служби, патрулюванні. Водночас термін комунікативність не повинен розумітися вузько, чисто прагматично. Він не зводиться тільки до встановлення за допомогою мови соціальних контактів. Це залучення особистості до духовних цінностей інших культур – через особисте спілкування і читання книг [4]. Комунікативне вивчення мови за допомогою інформаційних технологій увиразнює важливість розвитку здатності студентів і їх бажання точно і влучно застосувати знання іноземної мови для цілей ефективного спілкування. Першорядне значення надається розумінню, переданні змісту і вираженню сенсу, а вивчення структури і словника іноземної мови слугує цій меті. Разом із комунікативними потребами курсантам необхідно освоїти методику роботи з інноваційними технологіями, щоб бути більш відповідальними за своє власне навчання. Їм потрібно виробити здатність справлятися з ситуацією, коли їхні мовні ресурси недостатньо адекватні; мати хороші навчальні навички; здатність оцінювати власну мову і успіхи, а також здатність визначати і вирішувати навчальні проблеми. Розвиток самостійності здобувача вищої освіти за допомогою глобальної мережі є поступовим процесом, який слід постійно заохочувати. Можливо, найважливішим завданням, що має викладач, є знаходження оптимальних способів вести курсантів до поступово зростаючої самостійності.

Однією з нових вимог до навчання іноземним мовам з використанням Інтернет-ресурсів і мультимедійного обладнання є створення взаємодії на занятті, яке прийнято називати в методиці інтерактивністю. Цей принцип не є новим, проте досі він не має єдиного і загальноприйнятого визначення. Інтерактивний підхід у віртуальному просторі слугує одним із засобів досягнення комунікативної мети на занятті.

Від принципу комунікативності він відрізняється наявністю істинного співробітництва, де акцентується на розвитку умінь спілкування і групової роботи, в той час як для комунікативного завдання це не є обов'язковою метою. Інтерактивність не просто створює реальні життєві ситуації, а й змушує адекватно реагувати на них за допомогою іноземної мови. І коли це вдається, можна говорити про мовну компетенцію. Нехай навіть за наявності помилок. Головне вміння – це спонтанно, гармонійно реагувати на висловлювання інших, виражаючи свої почуття, емоції. Тому можемо розглядати інтерактивність як спосіб саморозвитку через інтернет: можливість спостерігати і копіювати використання мови, навички, зразки поведінки партнерів; витягувати нові значення проблем під час їх спільного обговорення.

Висновки. Мова в сучасному світі слугує не тільки інструментом комунікації, а й засобом пізнання. У вузі іноземна мова є насамперед органічним і обов'язковим компонентом професійної підготовки майбутніх фахівців. Навчання англійської мови курсантів повинно включати комплекс практичного, загальноосвітнього, розвиваючого, професійного і виховного компонентів. На наш погляд, одним з найефективніших способів збільшення мотивації вивчення англійської мови є створення таких умов, в яких курсанти могли б застосовувати свої знання іноземної мови на практиці, щоб вони були орієнтовані на конкретні області застосування. Викладачеві необхідно враховувати інтереси курсантів і підбирати засоби і форми для задоволення їхніх мовних потреб в межах їх майбутньої професійної діяльності. Навчання мови в умовах немовного вузу може бути ефективним, якщо воно має професійну спрямованість. Практика здійснення будь-якої діяльності, навчання іноземної мови зокрема, свідчить, що воно можливе на основі створення мотивації як бажання виконувати певне завдання. Тому вважаємо перспективним подальше дослідження всіх факторів і умов, що сприяють створенню стійкої мотивації до вивчення курсантами іноземної мови у зв'язку зі спеціальностями правоохоронної діяльності.

---

1. Божович Л. І. Проблема розвитку мотиваційної сфери дитини / Л. І. Божович. – М.: Педагогіка, 1972. – С. 7–44.

2. Ананьев Б. Г. Людина як предмет пізнання / Б. Г. Ананьев. – СПб.: Пітер, 2002. – 288 с.

3. Асеев В. Г. Мотивація поведінки і формування особистості / В. Г. Асеев. – М.: Думка, 1976. – 157 с.

4. Буланов Д. С. Роль інноваційних технологій в навчанні іноземної мови у вищій школі / Д. С. Буланов // Науково-методичний електронний

журнал «Концепт». – 2017. – Т. 19. – С. 7–10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://e-koncept.ru/2017/770394.htm>.

5. Супрунов С. Є. Вивчення іноземних мов в немовних ВНЗ / С. Є. Супрунов // Педагогіка сьогодні: проблеми і рішення: матеріали II Міжнар. наук. конф. (м. Самара, вересень 2017 р). – Самара: ТОВ «Вид-во АСГАРД», 2017. – С. 71–73.

6. Маслоу А. Мотивація і особистість / А. Маслоу. – СПб.: Пітер, 2008. – 352 с.

7. Зимняя И. А. Педагогическая психология / И. А. Зимняя. – М., 1999. – 254 с.

8. Blended Learning in English Language Teaching: Course Design and Implementation / ed. by B. Tomlinson, C. Whittaker. – London: British Council, 2013. 252 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://englishagenda.britishcouncil.org/sites/ec/files/D057_Blended%20learning_FINAL_WEB%20ONL_Y_v2.pdf (дата обращения: 14.04.2014).

9. Сон І. С. Фактори, що впливають на підтримання мотивації до вивчення двох іноземних мов (японської та англійської) в вузі / І. С. Сон // Педагогічна майстерність: матеріали II Міжнар. науч. конф. (м. Москва, грудень 2012 року). – М.: Буки-Веди, 2012. – 234 с.

Кузьо Л. И. Методы повышения интереса курсантов к изучению иностранного языка профессионального направления.

Позиционируется иностранный язык в вузе как органический и обязательный компонент профессиональной подготовки будущих специалистов. Указывается, что обучение английскому языку курсантов должно включать комплекс практического, общеобразовательного, развивающего, профессионального и воспитательного элементов. Рассматривается один из наиболее эффективных способов поднятия мотивации изучения английского языка – создание таких условий, в которых курсанты могли бы применять свои знания иностранного языка на практике, ориентируясь на конкретные области применения.

Акцентируется, что преподавателю необходимо учитывать интересы соискателей высшего образования и подбирать средства и формы для удовлетворения их языковых потребностей в пределах будущей профессиональной деятельности.

Ключевые слова: учебная мотивация, профессиональная направленность, обучение, мотив учения, инновационные технологии, интерактивность.

Kuzo L. I. Methods of increasing cadets' interests in the study of a foreign language for professional purposes

The article is aimed at studying the motives of cadets to study English for professional purposes. Theoretical analysis of positive motivation formation for the development of interest in studies and desire to succeed in learning professional English is carried out in the article. Theoretical analysis of the formation of positive

motivation for the study of the English language of professional orientation in higher educational institutions of the Ministry of Internal Affairs is fulfilled. Language in the modern world serves not only as a tool of communication, but also a means of cognition. In higher educational establishments foreign language serves primarily as an organic and compulsory component of the training of future professionals. Teaching English for cadets must include a set of practical, general, developmental, vocational and educational components. It was found that one of the most effective ways to increase the motivation of learning English is to create conditions in which students could apply their knowledge of a foreign language in practice, so that they are focused on specific areas of its application in their further professional activity.

The teacher must take into account the interests of the cadets and choose the means and forms to meet their linguistic needs within their future professional activities. It was established that learning a foreign language can be effective if it has professional orientation. The practice of carrying out any activity, including the learning of a foreign language, shows that it is possible on the basis of forming motivation as a desire to perform a certain task. The factors and conditions contributing to the creation of a stable motivation for the cadets' study of foreign language in the close connection with the specialties of law enforcement activity are examined in the article.

Key words: *educational motivation, professional orientation, training, teaching motive, innovative technologies, interactivity.*

Стаття надійшла 20 грудня 2017 р.

УДК 159.963.9.163

Р. І. Сірко

АКМЕОГРАМА ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Проаналізовано акмеограму практичного психолога Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Охарактеризовано умови діяльності, психофізіологічні та психологічні професійно важливі якості спеціалістів, особливості діяльності, протипокази до професії. Визначено основи завдання служби психологічного забезпечення: психодіагностичне, просвітницько-профорієнтаційне, психопрофілактичне, психокорекційне. Розроблено класифікацію найбільш стійких і стабільних властивостей психологів ДСНС України, яка охоплює три класи окремих елементів професійно важливих якостей: когнітивні, характерологічні та мотиваційні.

Ключові слова: *екстремальна психологія, стресовий стан, професійно-важливі якості.*